

מורים על ניסיונותיהם הראשונים

(המשך)

להאספה שתהיה והגבלת זמנה. ויחליטו שתהיה האספה בר"ח חשון, ולדבר על דבר: א) באור התנ"ך אם בעברית דוקא או גם בלועזית; ב) ועל ספרי למוד.

והאדון ליובמן הודיע כי יש ביכלתנו לפעול בימים האלה הרבה מאד, כי הפקידות בודאי מסכמת לפעולתנו בזה הענין בכל לבב. ויחליטו כלם כי ייטיב האדון ליובמן לכתוב בתור משגיח למורי בתי ספר ההם שעליהם נמנה, ויעוררם להשתדל לקדמת בה"ס בלשוננו, וביחוד בדבור החי, להשתדל להרגיל הבנים והבנות מילדותם, מיום בואם לבה"ס, לדבר עברית וּלְלַמֵּד עברית בעברית.

"השטה הטבעית"

זכרון דברי האספה הששית

להמורים העוסקים בחנוך ילדי בני ישראל בארץ ישראל, ביום ב' כסלו אתתכוּ לגלותנו [תרנ"ה] (יען כי בר"ח חשון לא יכלה האספה לצאת לפעולה, ע"כ גמרו להתאסף היום).

הנאספים היו האדונים: אריה ליב גורדון מראסין מורה ביה"ס בפתח-תקוה; יצחק כהן מורה בית ספר הבנות ביפו; א. ספיר מורה ערבית בפתח-תקוה; יהודה גרוזובסקי מורה בתי-ספר הבנים והבנות ביפו; דוד יודילוביץ מורה ביה"ס הבנים בראשון לציון.

והאדון יצחק אפשטיין מורה בה"ס בצפת כתב ע"י הסופר כדברים האלה:

"להשתדל להפיץ את רעיון למוד השפה העברית על פי השטה הטבעית בכל תפוצות ישראל. אִמְרַת השטה הזאת היא עברית בעברית, כלומר: כל הלמודים העבריים מתחלתם ועד סופם ילמדו רק בעברית, בלי עזר כל שפה אחרת. בשטה הזאת נשתמש לא רק למטרת תחית השפה, כי אם גם יען כי השטה הזאת היא היותר קלה – שטת האם בלמדה את

"להשתדל לקדמת בה"ס בלשוננו, וביחוד בדבור החי"

שתי שנים ויותר עברו מיום שהתאספו בפעם האחרונה.

כל אחד ממורי המושבות בארץ ישראל כבר נתנסה ללכת במסלות הפרוגרם המסכם, שנמסר לידו מאת "אספת המורים" האחרונה, להשתמש בו, לסגלו לפי הדור ולהכשיר הדור לפינהו, והפרוגרם נסה להתקים לפי מעמד הרוחני של בית-הספר בערים ובכפרים בארץ, כאשר כך נדבר והחלט בעת המסרו לידי המורים: לכוּן ללכת בשביליו במשך הזמן הראשון להתקרב להשמוש בו יותר ויותר, לסול דרכו עד סוף השנה, להשתדל להתקרב אל מהלכו יען כי אף שאנחנו בעצמנו חברנוהו, בכל זאת נודה כי טרם הכינונו את נפשנו אליו הלכה למעשה, ועל כן קשה להתחייב ללכת בדיוק אחריו בשנה הראשונה, יען אחרי שנת השמוש הראשונה נוכל למצוא בו שגיאות לתקן על פי למוד הנסיון שנסנה ונתנסה.

ועתה כשעברו "ימי הנסיון" והדרך כבר סלולה, ויעדו הסופר והמוכיר הא' יהודה גרוזובסקי ודוד יודילוביץ, וימצאו לנחוץ שצריכים להזכיר את ראש האספה האדון מרדכי ליובמן כי כבר עבר הפרוגרם ימי הנסיון. ויפקוד הראש על המוכיר להודיע לכל המורים חברי האספות כי יתאספו לאספה ששית.

וּיִמְצְאוּ נוכחים בשבעה עשר תשרי אתתכוּיָא בראשון-לציון: האדונים מ. ליובמן. ש. פ. רחן מראשון לציון. י. גרוזובסקי ויצ. כהן מיפו, א. ספיר מפתח-תקוה, א. ל. הורביץ ממוזכרת-בתיא היא עקרון ומ. הורביץ מזכרון-יעקב, ויעינו בהכנת "סדר היום"

א. תרנ"ה.

ילד תימני, גורוי, ספרדי, בוכרי או גר מילדי הגרים מרוסיה שבפה למכביר, אם לא את עצם זאת הלשון שאני מלמד אותה? ואם לא בה, בהלשון העבריה, אבאר לפנוי את התנ"ך באיזה לשון איפוא? הן לא יש לי בפי שום לשון אחרת משתפת שגם אני וגם הוא מדברים בה, או יודעים אותה, ומה השאלה?

ויקשה האדון גורדון וישאל: אם למען באר התנ"ך אנו צריכים להשתמש במלות המפרשים, הרי גם הן לא קלות, ולמען הבין אותן הלא נחוץ גם כן שנות למוד הרבה, ואם כן הדבר באיזה אופן נביא את הילד להבנת המקרא?

ויביא האדון גרוובסקי את דברי האדון אפשטין מצפת... בדבר השטה הטבעית ויוכיח, כי מורים רבים בארץ ישראל כבר משתמשים בשטה הטבעית, ורואים המה בחוש את התועלת הרבה שזה מביא להדבור העברי בפי הילדים, ועלינו רק להכין את הילד ראשונה בשמות ונטיותיהם ופעלים ונטיותיהם, ואח"כ במעט חומר המושגים בעברית, לבנות משפטים ומאמרים מכל אשר סביבו כפי השטה הטבעית, ומעט מעט יעמס מוחו בהמון מושגים מפשטים בעברית; נחל בזה, ובאור העברי בתנ"ך יהיה נקל מאד, ובפרט שפרק הראשון יקיל את באור הפרק השני והבנתו לילד, ואת הפרק השני יתפוס הילד יתר בנקל, ואת השלישי עוד יתר בנקל, וכן הלאה.

ויעורר האדון ספיר ויגיד: רואה אנכי פה ערבוב מושגים: פרוש המקרא, ועברית בעברית. בעת שהשאלה האחרונה היא ודאית, הראשונה היא מוטלת בספק. וטעות גדולה היא לערבב זה בזה.

ויען האדון גרוובסקי: אם כן, אם פרוש התנ"ך יוכל לצאת מן גדר העברית בעברית, אי מודה אני בכלל לדברי יודילוביץ, כי צדק צדק מאד שאין כל מקום לשאלה הזאת באספת המורים העבריים.

וידרוש האדון ספיר לתת לו לבאר דבריו ביתר באור ויאמר: מחשבתי בדברי היא

בניה לדבר – מכל האחרות; ובמקומות אשר בני עמנו ילמדו רק עברית יש לשטה הזאת גם ערך הפצת השכלה. ועד הנה לא זכיתי להבין מדוע רק ארץ ישראל מסגלת ללמוד עברית בעברית, האם אינם לומדים באשכנז אנגלית באנגלית?

ויגשו לעין בשאלת הפרוש והבאור בתנ"ך, אם בעברית דוקא, או גם בלועזית.

ויקם האדון גרוובסקי ויחיה דעתו לאמר: הן רק או יכולים להתחיל עם הילד את התנ"ך, כשכבר יש לו ידיעה קלה בלשון והמורה הלא יבחר לו בראשונה את הספרים הקלים בתנ"ך, ואתם הלא יבאר בנקל בעברית, ואח"כ יעבור עם הילד מן הקל אל הכבד, ובאופן כזה לא יקשה מן המורה לבאר בעברית את כל חלקי התנ"ך.

ויוכיח דוד יודילוביץ לאמר: לפי דעתי אין להשאלה הזאת כל מקום "באספת המורים" העבריים, ורואה אנכי פה רק שכחה קטנה לחובתנו "היות הלשון"; היתכן כי תתעורר שאלה בין המורים הצרפתים או הרוסים, באיזה לשון לבאר ספרת עמם לילדיהם? ידע ידעתי כי יענוני שהילד שלהם דובר בלשון מיום הולדו, והעברי אך מיום הכנסו לבה"ס; טוב, אודה; ילמדו איפוא הילד העברי בעברית את חזיונות החיים הסובבים אותו בראשונה, ואח"כ כשתפתח השנתו בעברית ילמדו לו מושגים יותר קשים, יותר גבוהים, יותר רמים, כמו פסוקי התנ"ך וכדומה, ויבארום לפנוי בהעברית הזאת שכבר ידועה לו, במרוץ הלשון ששגורה כבר על פיו; ואיזה בית ספר בעמים ילמד לתלמידיו הוראץ וורגיל בטרם שיבינו בלשונם מושגי יום יום? וכוח השאלה "אם לבאר תנ"ך בעברית" דומה בעיני לוכוח שאלה "אם לתת להקרה להיות קר, או להאש להיות חם"; והספרים "עשרים וארבע" בני השלשים ושנים הפרושים יוכיחו, כי כמו שהם המפרשים, מצאו את הכח, כן יש די כח ואפשרות גם לכל מורה לבאר הכל בעברית. וביחוד, ועל כלם, ילמדוני נא, רבותי, באיזה לשון אבחר, אני, האשכנזי, למתנת בני ובני